

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jakuba Camrdy a soudců JUDr. Lenky Matyášové a JUDr. Viktora Kučery v právní věci žalobce: **Mgr. F. Š.,** proti žalované: **Vězeňská služba České republiky,** se sídlem Soudní 1672/1a, Praha 4, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 2. 10. 2018, č. j. 15 A 179/2018 – 14,

takto:

I. Návrh žalobce na ustanovení zástupce **se zamítá.**

II. Kasační stížnost **se zamítá.**

III. Žalované **se** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **nepřiznává.**

Odůvodnění:

[1] Kasační stížností doručenou Nejvyššímu správnímu soudu dne 12. 10. 2018 se žalobce (dále jen „stěžovatel“) domáhal zrušení shora označeného usnesení krajského soudu, kterým byl v řízení o jeho žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 27. 8. 2018, č. j. VS-16407-5/ČJ-2018-801500, o odložení žádosti o poskytnutí informace dle § 17 odst. 5 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, v relevantním znění (dále jen „zákon o svobodném přístupu k informacím“), zamítnut stěžovatelův návrh na ustanovení zástupce z řad advokátů.

[2] Krajský soud v usnesení napadeném kasační stížností uvedl, že v řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu není vyžadováno povinné zastoupení žalobce, nicméně v souladu s § 35 odst. 9 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), může soud na návrh ustanovit usnesením zástupce účastníku, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv. Stěžovatel sice dle krajského soudu splňuje předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, neboť by usnesením krajského soudu ze dne 24. 9. 2018, č. j. 15 A 179/2018 - 12, od soudních poplatků osvobozen, nicméně podle krajského soudu není ustanovení zástupce nezbytně třeba k ochraně stěžovatelových práv v řízení o žalobě. Stěžovatel sepsal žalobu

kvalifikovaně, jak vyžaduje § 37 odst. 3 a § 71 odst. 1 s. ř. s., řádně vylíčil skutkové okolnosti a označil důvody, v nich spatřuje vady žalobou napadeného rozhodnutí, což ostatně odpovídá skutečnosti, že stěžovatel má právnické vzdělání a donedávna vykonával mnohaletou advokátní praxi. Dále krajský soud také konstatoval, že stěžovatelem tvrzená invalidita I. stupně bez dalšího nedokládá nutnost zastoupení a stěžovatel komunikoval se soudem bez problémů a jednotlivá podání si vyhotovoval či vyplňoval sám. Krajský soud shrnul, že stěžovatel kvalifikovaným způsobem využil svých práv k ochraně svých zájmů, prokázal dostatečnou orientaci v právním řádu České republiky a jeho procesní situace není taková, aby krajský soud shledal důvody pro ustanovení zástupce pro řízení o žalobě. Pokud potřeba tohoto zastoupení vyplyne v průběhu řízení, nebude stěžovateli nic bránit v tom, aby si podal v tomto ohledu nový návrh.

[3] Stěžovatel ve své kasační stížnosti namítal, že je ve výkonu trestu odnětí svobody (dle jeho názoru na základě nezákonného odsouzení) a *„na rozdíl od žalované nemá k dispozici tým právníků, aktuální judikáty i potřebnou odbornou literaturu, což jej staví do nerovného procesního postavení“*, přičemž navrhoval, aby bylo napadené usnesení krajského soudu zrušeno a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení. V kasační stížnosti požádal stěžovatel rovněž o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti.

[4] Žalovaná ve svém vyjádření ke kasační stížnosti uvedla, že se ztotožňuje s napadeným usnesením krajského soudu a je přesvědčena o jeho správnosti. K žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků žalovaná uvádí, že s ohledem na judikaturu Nejvyššího správního soudu se osvobození osobám (ač nemajetným), které vedou spory nedotýkající se ani nepřímo jejich majetku či životních podmínek, nemusí přiznat. Žalovaná poukazuje na to, že v tomto případě je třeba pečlivě zvážit otázku charakteru stěžovatelem vedených sporů, přičemž institut osvobození od soudních poplatků by neměl být nemajetnými osobami zneužíván k vedení sporů dle jejich libosti, čímž ovšem žalovaná nechce zpochybňovat právo jednotlivce na přístup k soudu. Ve věci návrhu na ustanovení zástupce žalovaná uvádí, že stěžovatel je osobou s právnickým vzděláním, tedy erudovanou v oblasti práva, o čemž svědčí kvalita jeho podání. Stěžovatel sám v předchozích podáních uváděl, že dříve působil jako obhájce či právní zástupce osob ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, a také poukazoval na svou dřívější pedagogickou činnost v oblasti práva. Závěrem žalovaná vyjadřuje nesouhlas se stěžovatelovým tvrzením, že stěžovatel *„nemá k dispozici tým právníků, aktuální judikáty i potřebnou odbornou literaturu“*. Stěžovateli mohou být i při výkonu trestu odnětí svobody zasílány jeho příbuznými či jinými osobami knihy, denní tisk, časopisy a věci k vedení běžné korespondence. Věznice dále zajišťuje provoz knihovny a v rámci svých možností zajišťuje i odbornou literaturu, včetně základních právních předpisů z jednotlivých odvětví.

[5] Nejvyšší správní soud přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného rozhodnutí krajského soudu (§ 106 odst. 2 s. ř. s.) a je podána oprávněnou osobou, neboť stěžovatel byl účastníkem řízení, z něhož napadené rozhodnutí krajského soudu vzešlo (§ 102 s. ř. s.).

pokrčování

[6] Pokud jde o podmínku zaplacení soudního poplatku za danou kasační stížnost, Nejvyšší správní soud již v usnesení rozšířeného senátu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19, publ. pod č. 3271/2015 Sb. NSS (všechna zde citovaná rozhodnutí správních soudů jsou dále dostupná na www.nssoud.cz), dospěl k následujícímu závěru: „*Stěžovatel má povinnost zaplatit poplatek za řízení o kasační stížnosti jen tehdy, pokud kasační stížnost směřuje proti rozhodnutí krajského soudu o návrhu ve věci samé (o žalobě), či o jiném návrhu, jehož podání je spojeno s poplatkovou povinností [§ 1 písm. a), § 2 odst. 2 písm. b) a § 4 odst. 1 písm. d) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích].*“ V této věci však nebylo napadeným usnesením rozhodováno o návrhu ve věci samé, jelikož se jedná o procesní rozhodnutí učiněné v řízení o žalobě, jímž se toto řízení nekončí. Žádost o osvobození od soudního poplatku pro řízení o kasační stížnosti považuje tedy Nejvyšší správní soud za bezpředmětnou, jelikož se na podání posuzované kasační stížnosti poplatková povinnost nevztahuje, navíc, jak již bylo konstatováno, stěžovatel již byl od soudních poplatků osvobozen krajským soudem, přičemž dle § 36 odst. 3 poslední věty s. ř. s. se takto přiznané osvobození vztahuje i na řízení o kasační stížnosti.

[7] Pokud jde o podmínku spočívající v obligatorním zastoupení stěžovatele bez příslušného právního vzdělání advokátem v řízení o kasační stížnosti, své závěry učiněné v citovaném rozhodnutí ve vztahu k soudnímu poplatku dále promítl rozšířený senát i do následující úvahy: „*Je-li podána kasační stížnost proti usnesení krajského soudu o neosvobození od soudních poplatků, o neustanovení zástupce či proti jinému procesnímu usnesení učiněnému v řízení o žalobě, je rozhodnutí Nejvyššího správního soudu o kasační stížnosti učiněno v rámci tohoto řízení, a proto se zde ustanovení § 105 odst. 1 a 2 s. ř. s. neuplatní.*“ Z citovaného usnesení rozšířeného senátu tedy plyne, že ani povinné zastoupení stěžovatele bez příslušného právního vzdělání advokátem není vyžadováno v těch případech, kdy kasační stížnost směřuje, tak jako v nyní posuzované věci, proti procesnímu rozhodnutí, jímž se řízení před krajským soudem nekončí. Navíc, jak již bylo rovněž konstatováno, stěžovatel požadovaným právnickým vzděláním disponuje, takže ani v ostatních případech by jeho zastoupení advokátem v řízení o jím podané kasační stížnosti nebylo obligatorně vyžadováno.

[8] I přesto musel Nejvyšší správní soud nejprve posoudit návrh stěžovatele na ustanovení zástupce pro řízení o dané kasační stížnosti, neboť byť není zastoupení stěžovatele advokátem v tomto řízení obligatorní, je jistě možné. Ačkoliv ovšem, jak již bylo uvedeno, stěžovatel splnil podmínky pro osvobození od soudních poplatků ve smyslu § 36 odst. 3 s. ř. s., Nejvyšší správní soud shledal, že není splněna další nezbytná podmínka pro ustanovení zástupce dle § 35 odst. 9 s. ř. s., neboť zastoupení stěžovatele není v tomto případě nezbytně třeba pro ochranu jeho práv v řízení o předmětné kasační stížnosti. Projednávaná věc týkající se neustanovení zástupce v řízení před krajským soudem je totiž jednoduché povahy, kasační stížnost je sice stručná, ale projednatelná a Nejvyšší správní soud o ní může bez dalšího, na základě podkladů obsažených ve spise, rozhodnout. Pokud jde o právní vzdělání stěžovatele a další okolnosti vztahující se k jeho osobě, Nejvyšší správní soud odkazuje na níže uvedené vypořádání vlastních kasačních námitek stěžovatele. Nejvyšší správní soud proto návrh stěžovatele na ustanovení zástupce zamítl.

[9] Nejvyšší správní soud následně posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů, přičemž zkoumal, zda napadené rozhodnutí krajského soudu netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

[10] Stěžovatel svou kasační stížností brojil proti neustanovení zástupce v řízení před krajským soudem. V této souvislosti je důležité uvést, že v řízení o správní žalobě před krajským soudem není zastoupení advokátem povinné. Soudní řád správní (§ 35 odst. 9 s. ř. s. ve spojení s § 36 odst. 3 s. ř. s.) však umožňuje účastníku řízení zástupce ustanovit, a to za kumulativního splnění čtyř podmínek: 1) musí být podán návrh na ustanovení zástupce, 2) samotný návrh na zahájení řízení nesmí být zjevně neúspěšný, 3) účastník musí doložit nedostatek prostředků a 4) ustanovení zástupce musí být nezbytně třeba k ochraně jeho práv (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 9. 2015, č. j. 1 As 197/2015 - 19). Spornou se v posuzované věci stala poslední (čtvrtá) zmíněná podmínka, tedy, zda je ustanovení zástupce nezbytně třeba k ochraně stěžovatelových práv.

[11] K námitkám stěžovatele ohledně uvedené sporné otázky Nejvyšší správní soud poukazuje na svou judikaturu, podle níž by správní soudy měly při posuzování naplnění předmětné podmínky (nezbytnost ustanovení zástupce k ochraně navrhovatelových práv) přihlížet zejména k osobním poměrům účastníka, zvláště k jeho vzdělání, zkušenostem a profesi, též ke zdravotnímu stavu, dále k formální a obsahové úrovni žaloby, ke složitosti věci a také k tomu, jak důležitý je spor pro navrhovatele (srov. např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 4. 2013, č. j. 6 As 23/2013 - 9, ze dne 27. 5. 2004, č. j. 4 As 21/2004 - 64, a ze dne 19. 10. 2006, č. j. 6 Azs 306/2005 - 66). Za hlavní kritérium pro závěr soudu o potřebě ochrany práv žalobce je považována žaloba a její obsahová a formální úroveň, neboť právě formulace žaloby klade na žalobce po odborné stránce největší nároky (srov. např. již zmiňovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2004, č. j. 4 As 21/2004 - 64, nebo rozsudek ze dne 27. 9. 2017, č. j. 1 As 312/2017 - 12).

[12] Ve světle těchto kritérií se Nejvyšší správní soud ztotožňuje s výše uvedenou argumentací krajského soudu k dané otázce a plně na ni odkazuje. Pro úplnost kasační soud opakuje, resp. dodává, že stěžovatel je českým občanem ovládajícím český jazyk, byl schopen zformulovat správní žalobu splňující veškeré náležitosti po formální i obsahové stránce. Stěžovatel je ostatně bývalým advokátem, který v advokacii donedávna aktivně působil. Pokud jde o předmět sporu, jedná se o přezkum rozhodnutí žalované o odložení žádosti stěžovatele o poskytnutí informace z důvodu nezaplacení úhrady nákladů za mimořádně rozsáhlé vyhledávání požadovaných informací. Nelze tedy ani tvrdit, že výsledek tohoto řízení je pro stěžovatele existenčně důležitý, tj., že by se dotýkal, byť i nepřímo, stěžovatelovy životní sféry – stěžovatel v rámci žaloby podané u krajského soudu ostatně uvádí, že provádí veřejně prospěšnou činnost po vzoru tzv. „hlídacího psa demokracie“. Již v rámci kasační stížnosti podané Nejvyššímu správnímu soudu dne 22. 8. 2018 ve věci sp. zn. 3 As 85/2018 stěžovatel doložil komplexní lékařský posudek ze dne 18. 4. 2018, ze kterého vyplývá, že se jedná o invalidní osobu v I. stupni. Stěžovatel je podle tohoto posudku schopen vykonávat soustavnou výdělečnou činnost, ale v podstatně menším rozsahu a intenzitě (pracovní schopnost je snížena o 35 %). Z toho tedy nijak nevyplývá, že by stěžovateli jeho zdravotní stav znemožňoval kvalifikovaně

pokrčování

sepsat právní podání, o čemž ostatně svědčí stěžovatelovy argumentační schopnosti prokázané již v mnoha podáních, které zdejšímu soudu zaslal. Nejvyšší správní soud se tedy ztotožňuje se závěrem krajského soudu, že stěžovatel nesplňoval zákonnou podmínku pro ustanovení zástupce spočívající v nezbytnosti takového úkonu k ochraně jeho práv.

[13] Uvedený závěr platí i přesto, že se stěžovatel v současné době nachází ve výkonu trestu odnětí svobody. Jak již bylo uvedeno, Nejvyšší správní soud přihlížel k celkovému vyznění stěžovatelových podání, k jeho argumentačním schopnostem, zkušenostem a vzdělání, na jejichž základě lze učinit závěr, že se stěžovatel v dané problematice dobře orientuje a je schopen svá práva v soudním řízení aktivně uplatňovat. Odnětí svobody samo o sobě v tomto případě nepředstavuje důvod pro ustanovení advokáta. Krajský soud tedy nepochybil, zamítl-li napadeným usnesením návrh stěžovatele na ustanovení zástupce.

[14] S ohledem na uvedené Nejvyšší správní soud neshledal kasační stížnost důvodnou, a proto ji dle § 110 odst. 1 poslední věty s. ř. s. zamítl.

[15] Výrok o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti se opírá o § 60 odst. 1 větu první ve spojení s § 120 s. ř. s. Účastník, který měl ve věci plný úspěch, má právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, od účastníka, který ve věci úspěch neměl. Úspěšné žalované ovšem žádné náklady nad rámec běžné administrativní činnosti v tomto řízení nevznikly, takže jí Nejvyšší správní soud náhradu nákladů nepřiznal.

[16] Na závěr je vhodné zmínit, že žalobou napadené rozhodnutí, byť bylo vydáno ředitelem Vazební věznice Teplice (v přezkoumávaném usnesení krajského soudu je navíc chybně uvedena Věznice Bělušice), je nutno považovat, vzhledem k tomu, že bylo postupováno podle zákona o svobodném přístupu k informacím, za rozhodnutí Vězeňské služby České republiky jako celku, která je dle judikatury Nejvyššího správního soudu (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 9. 2018, č. j. 4 As 269/2018 – 15) jediným správním orgánem a povinným subjektem ve smyslu § 2 odst. 1 zákona o svobodném přístupu k informacím. Vězeňská služba České republiky, která v tomto případě rozhodovala v jediném stupni, přitom sídlí v Praze. Místně příslušným krajským soudem k projednání předmětné žaloby je tedy Městský soud v Praze (§ 7 odst. 2 s. ř. s.).

[17] Nejvyšší správní soud v daném ohledu dále připomíná, že dle usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 11. 2018, č. j. Nad 99/2018 – 75, „[k]*rajský soud může podle § 105 odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 64 s. ř. s. z vlastní iniciativy zkoumat nedostatek místní příslušnosti jen do doby, než začne jednat ve věci samé, tj. do doby, než při ústním jednání vyzve účastníky k přednesům ve věci. Rozhoduje-li soud bez jednání, může místní příslušnost zkoumat do vydání rozhodnutí ve věci samé. Na tomto závěru nic nemění ani skutečnost, že místně nepříslušný krajský soud již učinil procesní úkony týkající se vedení řízení či vydal rozhodnutí procesního charakteru, ani doba, která mezitím uplynula od podání žaloby*“.

P o u č e n í :

Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 13. prosince 2018

JUDr. Jakub Camrda
předseda senátu